Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

2. prosince 2014*

„Řízení o předběžné otázce — Prostor svobody, bezpečnosti a práva — Směrnice 2004/83/ES — Minimální normy týkající se podmínek pro přiznání postavení uprchlíka nebo statusu podpůrné ochrany — Článek 4 — Posuzování skutečností a okolností — Způsoby posouzení — Souhlas s některými důkazy — Rozsah pravomocí příslušných vnitrostátních orgánů — Obava před pronásledováním z důvodu sexuální orientace — Rozdíly mezi omezeními vztahujícími se na ověřování prohlášení a písemných nebo jiných důkazů v souvislosti s tvrzenou sexuální orientací žadatele o azyl a omezeními, která se vztahují na ověřování těchto prohlášení a důkazů v souvislosti s jinými důvody pronásledování — Směrnice 2005/85/ES — Minimální normy pro řízení v členských státech o přiznávání a odnímání postavení uprchlíka — Článek 13 — Požadavky kladené na osobní pohovor — Listina základních práv Evropské unie — Článek 1 — Lidská důstojnost — Článek 7 — Respektování soukromého a rodinného života“

Ve spojených věcech C-148/13 až C-150/13,

jejichž předmětem jsou žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podané rozhodnutími Raad van State (Nizozemsko) ze dne 20. března 2013, došlými Soudnímu dvoru dne 25. března 2013, v řízeních

A (C-148/13),

B (C-149/13),

C (C-150/13)

proti

Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie,

za přítomnosti:

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR),

SOUDNÍ DVŮR (velký senát),

ve složení V. Skouris, předseda, K. Lenaerts, místopředseda, A. Tizzano, L. Bay Larsen (zpravodaj), T. von Danwitz, A. Ó Caoimh, J.-C. Bonichot a C. Vajda, předsedové senátů, A. Borg Barthet, J. Malenovský, E. Levits, E. Jarašiūnas a C. G. Fernlund, soudci,

generální advokátka: E. Sharpston,

vedoucí soudní kanceláře: M. Ferreira, vrchní rada,

* Jednací jazyk: nizozemština.

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 25. února 2014,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za A N. C. Blomjousem, advocaat,

— za B C. Chenem, advocaat,

— za United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) P. Moreau, jako zmocněnkyní, ve spolupráci s M.-E. Demetriou, QC,

— za nizozemskou vládu C. Schillemans, M. Bulterman a B. Koopman, jako zmocněnkyněmi,

— za belgickou vládu M. Jacobs a C. Pochet, jako zmocněnkyněmi,

— za českou vládu M. Smolkem a J. Vláčilem, jako zmocněnci,

— za německou vládu T. Henzem a A. Wiedmann, jako zmocněnci,

— za řeckou vládu M. Michelogiannaki, jako zmocněnkyní,

— za francouzskou vládu D. Colasem a S. Menezem, jako zmocněnci,

— za Evropskou komisi M. Condou-Durande a R. Troostersem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 17. července 2014,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce se týkají výkladu článku 4 směrnice Rady 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany (Úř. věst. L 304, s. 12; Zvl. vyd. 19/07, s. 96, a oprava Úř. věst. L 270, s. 55), jakož i článků 3 a 7 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“).

2 Tyto žádosti byly předloženy v rámci sporu mezi A, B a C, příslušníky třetích zemí, na straně jedné a Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (ministr bezpečnosti a spravedlnosti, dále jen „Staatssecretaris“) na straně druhé, jehož předmětem je zamítnutí jejich žádostí o dočasné povolení k pobytu (azyl) v Nizozemsku.

Právní rámec

Mezinárodní právo

3 Podle článku 1 oddílu A odst. 2 prvního pododstavce Úmluvy o právním postavení uprchlíků, která byla podepsána dne 28. července 1951 v Ženevě a vstoupila v platnost dne 22. dubna 1954 [*United Nations Treaty Series*, sv. 189, s. 150, č. 2545 (1954), dále jen „Ženevská úmluva“], ve znění doplněném Protokolem týkajícím se právního postavení uprchlíků uzavřeném v New Yorku dne 31. ledna 1967, který vstoupil v platnost dne 4. října 1967, se pojem „uprchlík“ vztahuje na kteroukoliv

osobu, jež „se nachází mimo vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti; totéž platí pro osobu bez státní příslušnosti nacházející se mimo zemi svého dosavadního pobytu následkem shora zmíněných událostí, a která vzhledem ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit“.

Unijní právo

Směrnice 2004/83

4 Podle bodu 3 odůvodnění směrnice 2004/83 je Ženevská úmluva základem mezinárodního právního režimu na ochranu uprchlíků.

5 Bod 10 odůvodnění uvedené směrnice uvádí, že:

„Tato směrnice ctí základní práva a dodržuje zásady uznané zejména [Listinou]. Tato směrnice zejména usiluje o zajištění plného dodržování lidské důstojnosti a práva na azyl u žadatelů o azyl a jejich rodinných příslušníků, kteří je doprovázejí.“

6 Bod 16 odůvodnění téže směrnice uvádí, že je třeba stanovit minimální normy pro definici a obsah postavení uprchlíka, aby sloužily jako vodítko pro příslušné vnitrostátní orgány členských států při uplatňování Ženevské úmluvy.

7 Podle bodu 17 odůvodnění směrnice 2004/83 je nezbytné zavést společná kritéria uznávání žadatelů o azyl jako uprchlíků ve smyslu článku 1 Ženevské úmluvy.

8 V souladu s článkem 2 téže směrnice se po účely této směrnice rozumí:

„[...]

c) ‚uprchlíkem‘ státní příslušník třetí země, který se v důsledku oprávněných obav před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů nachází mimo zemi své státní příslušnosti a je neschopen přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu dotyčné země [...]

[...]“

9 Článek 4 směrnice 2004/83, obsažený v kapitole II, nadepsané „Posuzování žádostí o mezinárodní ochranu“, definuje podmínky pro posuzování skutečností a okolností a stanoví:

„1. Členské státy mohou pokládat za povinnost žadatele předložit co nejdříve všechny náležitosti potřebné k doložení žádosti o mezinárodní ochranu. Povinností členského státu je posoudit významné náležitosti žádosti ve spolupráci se žadatelem.

2. Náležitosti uvedené v odstavci 1 zahrnují prohlášení žadatele a všechny dokumenty, jež má žadatel k dispozici a které uvádějí jeho věk, jeho původ, jeho vztahy včetně dotčených příbuzných, jeho totožnost, státní příslušnost nebo příslušnosti, zemi nebo země a místo nebo místa jeho předchozího pobytu, předchozí žádosti o azyl, cestovní trasy, průkazy totožnosti a cestovní doklady a důvody podání žádosti o mezinárodní ochranu.

3. Posouzení žádosti o mezinárodní ochranu se provádí jednotlivě a jsou při něm zohledněny:

a) všechny významné skutečnosti týkající se země původu v době rozhodování o žádosti, včetně právních předpisů země původu a způsobu jejich uplatňování;

b) významná prohlášení a dokumenty předložené žadatelem, včetně informací o tom, zda žadatel byl nebo by mohl být pronásledován nebo zda utrpěl nebo by mohl utrpět vážnou újmu;

c) konkrétní postavení a osobní situace žadatele, včetně takových faktorů jako jsou původ, pohlaví a věk, aby na základě osobní situace žadatele bylo možno posoudit, zda by jednání, kterým žadatel byl nebo mohl být vystaven, mohla být považována za pronásledování nebo vážnou újmu;

d) skutečnost, zda žadatel po opuštění země původu vyvíjel činnost, jejímž jediným nebo hlavním účelem bylo vytvoření nezbytných podmínek pro požádání o mezinárodní ochranu, aby bylo možno posoudit, zda by tato činnost vystavila žadatele pronásledování nebo vážné újmě, kdyby se do uvedené země vrátil;

e) skutečnost, zda by od žadatele bylo možné rozumně očekávat, že by využil ochrany jiné země, ve které mohl požádat o občanství.

[...]

5. Uplatňují-li členské státy zásadu, podle které je povinností žadatele, aby žádost o mezinárodní ochranu zdůvodnil, a nejsou-li jednotlivá prohlášení žadatele doložena písemnými nebo jinými doklady, nevyžadují tato prohlášení důkazy při splnění těchto podmínek:

a) žadatel vynaložil skutečné úsilí, aby svou žádost odůvodnil;

b) žadatel předložil všechny náležitosti, které měl k dispozici, a podal uspokojivé vysvětlení ohledně jiných chybějících náležitostí;

c) prohlášení žadatele byla shledána souvislými a hodnověrnými a nejsou v rozporu s dostupnými zvláštními i obecnými informacemi o případu žadatele;

d) žadatel požádal o mezinárodní ochranu v nejkratším možném čase, ledaže může prokázat dobrý důvod, proč tak neučinil;

e) byla zjištěna celková hodnověrnost žadatele.“

10 Článek 10 směrnice 2004/83, nadepsaný „Důvody pronásledování“, stanoví:

„1. Při posuzování důvodů pronásledování přihlíží členský stát k těmto hlediskům:

[...]

d) skupina tvoří určitou společenskou vrstvu, zejména jestliže

— příslušníci této skupiny sdílejí vrozený charakteristický rys nebo společnou minulost, kterou nelze změnit, nebo sdílejí charakteristiku nebo přesvědčení, které jsou natolik zásadní pro totožnost nebo svědomí, že daná osoba nemá být nucena, aby se jí zřekla a

— tato skupina má v dotyčné zemi odlišnou totožnost, protože ji okolní společnost vnímá jako odlišnou.

V závislosti na okolnostech existujících v zemi původu může určitá společenská vrstva představovat skupinu založenou na společném charakteristickém rysu sexuální orientace. Sexuální orientaci nelze chápat tak, že by zahrnovala akty považované podle vnitrostátních právních předpisů členských států za trestné. [...]

[...]“

Směrnice 2005/85/ES

11 Směrnice Rady 2005/85/ES ze dne 1. prosince 2005 o minimálních normách pro řízení v členských státech o přiznávání a odnímání postavení uprchlíka (Úř. věst. L 326, s. 13), v bodě 8 odůvodnění uvádí, že ctí základní práva a zachovává zásady uznané zejména v Listině.

12 Článek 13 směrnice 2005/85, který upřesňuje požadavky na osobní pohovor, v odstavci 3 stanoví:

„Členské státy přijmou vhodná opatření pro zajištění toho, aby se osobní pohovory uskutečňovaly za podmínek umožňujících žadatelům předložit v úplnosti důvody své žádosti. Za tímto účelem členské státy:

a) zajistí, aby osoba, která pohovor vede, byla dostatečně způsobilá k zohlednění osobních nebo obecných okolnosti žádosti, včetně kulturního původu žadatele nebo jeho zranitelnosti, je-li to možné […]

[…]“

Nizozemské právo

13 Relevantní vnitrostátní právní úprava je obsažena v článku 31 zákona z roku 2000 o cizincích (Vreemdelingenwet 2000), článku 3.111 vyhlášky z roku 2000 o cizincích (Vreemdelingenbesluit 2000) a článku 3.35 nařízení z roku 2000 o cizincích (Voorschrift Vreemdelingen 2000).

14 Tato ustanovení byla upřesněna v bodech C2/2.1, C2/2.1.1 a C14/2.1 až C14/2.4 oběžníku z roku 2000 o cizincích (Vreemdelingencirculaire 2000).

15 Podle článku 31 odst. 1 zákona z roku 2000 o cizincích, ve spojení s čl. 3.111 odst. 1 vyhlášky z roku 2000 o cizincích, je na dotyčném žadateli o azyl, aby prokázal věrohodnost důvodů pro udělení dočasného povolení k pobytu (azylu) a aby z vlastního podnětu poskytl všechny relevantní informace, aby mohl příslušný orgán o jeho žádosti rozhodnout. Staatssecretaris posoudí, zda je udělení uvedeného povolení právně opodstatněné.

16 Článek 3.111 odst. 1 vyhlášky z roku 2000 o cizincích stanoví, že pokud žadatel o azyl žádá o vydání povolení k pobytu podle článku 28 zákona z roku 2000 o cizincích, je povinen předložit všechny údaje, včetně příslušných dokumentů, na základě kterých může Staatssecretaris ve spolupráci s dotyčným žadatelem o azyl posoudit, zda existuje právní základ pro udělení tohoto povolení.

17 V souladu s bodem C14/2.1 oběžníku z roku 2000 cizincích se posouzení hodnověrnosti prohlášení žadatele o azyl zaměřuje na skutečnosti a okolnosti, které uvádí. Tyto skutkové okolnosti jsou tvořeny údaji týkajícími se osoby dotyčného žadatele o azyl, včetně sexuální orientace.

18 Podle bodu C14/2.2 tohoto oběžníku je žadatel o azyl povinen mluvit pravdu a plně spolupracovat na co nejúplnějším zjištění všech skutečností. Musí co nejdříve informovat orgán pro otázky přistěhovalectví a naturalizace o všech událostech a skutkových okolnostech významných pro vyřízení jeho žádosti.

19 Bod C14/2.3 uvedeného oběžníku stanoví, že není vyloučeno, že v důsledku nevěrohodné povahy některých prohlášení žadatele o azyl mohou ztratit na věrohodnosti i všechna jeho ostatní prohlášení.

20 Podle bodu C14/2.4 téhož oběžníku v podstatě stačí, aby žadatel o azyl učinil hodnověrná prohlášení. V tomto ohledu se od něho očekává, že předloží dokumenty na podporu své žádosti. Při posuzování důvěryhodnosti prohlášení, která žadatel o azyl předložil na podporu své žádosti, se však nezjišťuje, zda a do jaké míry mohou být prokázána. V mnoha případech se totiž ukázalo, že žadatelé o azyl nejsou schopni prokázat svá prohlášení a že po nich nelze spravedlivě požadovat, aby poskytli přesvědčující důkazy na podporu svého líčení událostí.

21 Staatssecretaris může považovat za hodnověrná prohlášení podle čl. 3.35 odst. 3 nařízení z roku 2000 o cizincích, a tedy nevyžadovat jejich potvrzení, pokud bylo možné prokázat celkovou hodnověrnost žadatele o azyl.

Spory v původních řízeních a předběžná otázka

22 A, B a C, státní příslušníci třetích zemí, podali žádosti o dočasné povolení k pobytu (azyl) v Nizozemsku. Na podporu svých žádostí tvrdili, že mají v zemích svého původu obavy před pronásledováním zejména z důvodu své homosexuality.

23 První žádost o azyl, kterou podal A, Staatssecretaris zamítl jako nevěrohodnou.

24 A toto první zamítavé rozhodnutí nezpochybnil a podal druhou žádost o azyl, ve které uvedl, že je ochoten podstoupit „test“, kterým se prokáže jeho homosexualita, nebo vykonat homosexuální akt za účelem prokázání tvrzené sexuální orientace.

25 Rozhodnutím ze dne 12. července 2011 Staatssecretaris zamítl druhou žádost podanou A z toho důvodu, že se stále neprokázala jím tvrzená sexuální orientace. Staatssecretaris měl za to, že by neměl vycházet pouze z tvrzené sexuální orientace žadatele o azyl, aniž posoudí její hodnověrnost.

26 Dne 1. srpna 2012 Staatssecretaris zamítl žádost podanou B, jelikož prohlášení týkající se jeho homosexuality byla neurčitá, povrchní a postrádala důvěryhodnost. Navíc podle názoru Staatssecretaris by B vzhledem k tomu, že pochází ze země, kde není homosexualita akceptována, měl být schopen uvést podrobnosti o svých pocitech a o tom, jak se se svou homosexualitou vypořádal.

27 C podal první žádost o azyl na jiném základě než na pronásledování z důvodu své homosexuality. Staatssecretaris tuto žádost zamítl.

28 C toto první rozhodnutí nezpochybnil a podal druhou žádost o azyl, tentokrát na základě obavy z pronásledování v zemi svého původu z důvodu své homosexuality. V rámci této druhé žádosti C tvrdil, že si byl schopen přiznat, že je homosexuál až poté, co opustil zemi svého původu. Na podporu své žádosti předložil C orgánům odpovědným za její posouzení mimo jiné videozáznam zobrazujícího ho při intimnostech s osobou stejného pohlaví.

29 Rozhodnutím ze dne 8. října 2012 Staatssecretaris zamítl žádost o azyl podanou C z důvodu, že jeho prohlášení týkající se homosexuality nejsou věrohodná. Staatssecretaris konstatoval, že C měl zmínit svou tvrzenou sexuální orientaci v první žádosti o azyl, že nebyl schopen jasně uvést, jak zjistil svou homosexualitu, a že nebyl schopen odpovědět na otázky týkající se nizozemských organizací, které hájí práva homosexuálů.

30 A, B a C po zamítnutí svých žádostí o dočasné povolení k pobytu (azyl) podali proti těmto zamítavým rozhodnutím žaloby k Rechtbank's-Gravenhage.

31 Rozsudky ze dne 9. září 2011 a 30. října 2012 zamítl Rechtbank's-Gravenhage žaloby podané A a C jako neopodstatněné. Tento soud měl za to, že A a C měli ve svých žalobách napadnout první zamítavá rozhodnutí Staatssecretaris a že v rámci druhých řízení týkajících se žádostí o azyl neprokázali důvěryhodný charakter svých prohlášení, jež se týkala jejich tvrzené homosexuality.

32 Rozsudkem ze dne 23. srpna 2012 byla rovněž zamítnuta žaloba podaná B proti zamítavému rozhodnutí Staatssecretaris. Rechtbank's-Gravenhage měl za to, že Staatssecretaris mohl oprávněně dojít k závěru, že prohlášení B týkající se jeho homosexuality nebyla věrohodná.

33 A, B, a C podali proti těmto rozsudkům odvolání k Raad van State.

34 V rámci jednotlivých řízení o odvolání A, B a C zejména tvrdí, že jelikož je nemožné objektivně zjistit sexuální orientaci žadatelů o azyl, měly by orgány odpovědné za posuzování žádostí o azyl založit svá rozhodnutí pouze na prohlášení těchto žadatelů týkajících se této tvrzené orientace.

35 Podle navrhovatelů v původním řízení přitom v rámci posuzování důvěryhodnosti prohlášení žadatele o azyl kladou uvedené orgány otázky týkající se této tvrzené orientace, které nerespektují zejména důstojnost žadatele a jeho právo na soukromý život, nemluvě navíc o ostychu, který tento žadatel může pociťovat při pohovorech, nebo o kulturních bariérách, které mu brání otevřeně mluvit o této orientaci. Kromě toho skutečnost, že Staatssecretaris považuje líčení událostí žadatelů o azyl za nedůvěryhodná, neznamená, že je třeba učinit stejný závěr o věrohodnosti samotné sexuální orientace.

36 Staatssecretaris poznamenává, že ze směrnice 2004/83, ani z Listiny nevyplývá, že by se mělo rozhodovat na základě pouhého prohlášení žadatelů o azyl o jejich tvrzené sexuální orientaci. Podle jeho názoru je nutné ověřit nikoli skutečnost, zda žadatelé o azyl skutečně mají sexuální orientaci, o které to tvrdí, ale hodnověrnost prohlášení, že patří k určité společenské vrstvě ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. d) směrnice 2004/83, nebo že původci pronásledování je za takové považují ve smyslu čl. 10 odst. 2 této směrnice.

37 Kromě toho má Staatssecretaris za to, že žadatelé o azyl mohou jen zřídka poskytnout důkaz o své homosexualitě jinak než na základě svých prohlášení, takže pokud jsou tato prohlášení shledána konzistentními a hodnověrnými a je možné konstatovat celkovou důvěryhodnost žadatele o azyl, je třeba při pochybnostech u těchto žadatelů rozhodnout v jejich prospěch.

38 Staatssecretaris se domnívá, že se posouzení důvěryhodnosti sexuální orientace žadatelů o azyl, které je povinen provést, neliší od posouzení jiných důvodů pronásledování. Tento orgán si je však vědom zvláštních problémů spojených s prohlášeními o sexuální orientaci. Úředníkům, kteří vedou pohovor se žadateli o azyl, se zejména doporučuje neklást přímé otázky týkající se toho, jakým způsobem tito žadatelé svou orientaci prožívají. Nadto se nepřikládá žádný význam dokumentům zobrazujícím intimní chování, jež žadatelé o azyl předkládají jako důkaz, protože prokazují pouze uskutečnění sexuálních aktivit, avšak nikoli skutečnost tvrzené sexuální orientace.

39 Raad van State upřesňuje, že článek 4 směrnice 2004/83 ani dovolávaná ustanovení Listiny neukládají Staatssecretaris povinnost, aby sexuální orientaci tvrzenou žadateli o azyl považoval za prokázanou pouze na základě jejich vlastních prohlášení. Mimoto se podle tohoto soudu ověřování sexuální orientace žadatelů o azyl neliší od ověřování ostatních důvodů pronásledování.

40 Raad van State si nicméně klade otázku možných hranic, které stanoví ustanovení článku 4 směrnice 2004/83 a ustanovení článků 3 a 7 Listiny pro ověření sexuální orientace žadatelů o azyl.

41 Předkládající soud se domnívá, že kladení otázek žadateli o azyl může do určité míry porušovat práva zaručená těmito ustanoveními Listiny.

42 Raad van State zastává názor, že bez ohledu na to, jaký přístup si dotyčný členský stát zvolí za účelem posouzení tvrzené sexuální orientace, nelze vyloučit riziko porušování základních práv žadatelů o azyl, jak jsou zakotvena v článcích 3 a 7 Listiny.

43 Za těchto podmínek se Raad van State rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku, která je shodně formulována v každé z věcí C-148/13 až C-150/13:

„Jaké hranice stanoví článek 4 [směrnice 2004/83] a [Listina], zejména její články 3 a 7, pro způsob, jakým je třeba posoudit věrohodnost tvrzené sexuální orientace; liší se tyto hranice od hranic vytyčených pro posuzování věrohodnosti jiných důvodů pronásledování, a pokud ano, v jakém ohledu?“

44 Rozhodnutím Soudního dvora ze dne 19. dubna 2013 byly věci C-148/13 až C-150/13 spojeny pro účely písemné a ústní části řízení, jakož i rozsudku.

K předběžné otázce

Úvodní poznámky

45 Z bodů 3, 16 a 17 odůvodnění směrnice 2004/83 vyplývá, že Ženevská úmluva je základem mezinárodního právního režimu na ochranu uprchlíků a že ustanovení této směrnice o podmínkách pro přiznání postavení uprchlíka, jakož i o obsahu tohoto postavení byla přijata jako vodítko pro příslušné orgány členských států při uplatňování této úmluvy na základě společných pojmů a kritérií (rozsudek N., C-604/12, EU:C:2014:302, bod 27).

46 Výklad ustanovení směrnice 2004/83 tedy musí být prováděn ve světle obecné systematiky a účelu této směrnice, s ohledem na Ženevskou úmluvu a ostatní příslušné smlouvy uvedené v čl. 78 odst. 1 SFEU. Jak vyplývá z bodu 10 odůvodnění této směrnice, tento výklad musí rovněž ctít práva uznaná Listinou (rozsudek X a další, C-199/12 až C-201/12, EU:C:2013:720, bod 40).

47 Dále je třeba připomenout, že směrnice 2004/83 neobsahuje procesní pravidla vztahující se k posuzování žádosti o udělení mezinárodní ochrany, a tudíž ani neupravuje procesní záruky, které musí být přiznány žadateli o azyl. Minimální normy pro řízení o posuzování žádostí a přesná práva žadatelů o azyl, jež musí být zohledněna v rámci přezkumu věcí v původním řízení, stanoví směrnice 2005/85.

K otázce

48 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda musí být článek 4 směrnice 2004/83 ve světle ustanovení Listiny vykládán v tom smyslu, že stanoví příslušným vnitrostátním orgánům, jež jednají pod soudní kontrolou, určité hranice při posuzování skutečností a okolností tvrzené sexuální orientace žadatele o azyl, jehož žádost je založena na obavě z pronásledování z důvodu této orientace.

49 V tomto ohledu je třeba hned na začátku uvést, že ačkoli navrhovatelé ve věcech v původním řízení tvrdí, že příslušné orgány odpovědné za posouzení žádosti o azyl založené na obavě z pronásledování z důvodu sexuální orientace žadatele o azyl, by měly jeho tvrzenou orientaci považovat za prokázanou na základě pouhých prohlášení tohoto žadatele, mohou být taková prohlášení vzhledem ke zvláštnímu kontextu, jehož jsou žádosti o azyl součástí, pouze výchozím bodem v procesu posuzování skutečností a okolností uvedených v článku 4 směrnice 2004/83.

50 Ze samotného znění čl. 4 odst. 1 uvedené směrnice totiž vyplývá, že v rámci tohoto posouzení mohou členské státy pokládat za povinnost žadatele předložit co nejdříve všechny náležitosti potřebné k doložení žádosti o mezinárodní ochranu, neboť členský stát posuzuje významné náležitosti této žádosti ve spolupráci s tímto žadatelem.

51 Kromě toho z čl. 4 odst. 5 směrnice 2004/83 vyplývá, že pokud nejsou splněny podmínky vyjmenované v písm. a) až e) tohoto ustanovení, mohou jednotlivá prohlášení žadatelů o azyl týkající se jejich tvrzené orientace vyžadovat důkazy.

52 Z toho vyplývá, že i když je tím, kdo určuje tuto orientaci, která je součástí jeho osobní sféry, žadatel o azyl, mohou být žádosti o přiznání postavení uprchlíka založené na obavě z pronásledování z důvodu této orientace, stejně jako žádosti založené na jiných důvodech pronásledování, předmětem posuzovacího procesu stanoveného v článku 4 téže směrnice.

53 Příslušné orgány musí při posuzování prohlášení a písemných nebo jiných dokladů předložených na podporu takových žádostí nicméně postupovat v souladu s ustanoveními směrnic 2004/83 a 2005/85, jakož i, jak vyplývá z bodů 10 a 8 odůvodnění těchto směrnic, se základními právy zaručenými Listinou, jako je právo na respektování lidské důstojnosti zakotvené v článku 1 Listiny, jakož i s právem na respektování soukromého a rodinného života zaručeným jejím článkem 7.

54 I když se ustanovení článku 4 směrnice 2004/83 vztahují na všechny žádosti o mezinárodní ochranu, ať už jsou důvody pronásledování uplatňované na podporu těchto žádostí jakékoli, nic to nemění na tom, že příslušné orgány musí upravit své postupy pro posuzování prohlášení a písemných nebo jiných dokladů v závislosti na specifických vlastnostech každé kategorie žádosti o azyl a v souladu s právy zaručenými Listinou.

55 Co se týče posuzování skutečností a okolností, upraveného článkem 4 směrnice 2004/83, toto posuzování probíhá, jak bylo konstatováno v bodě 64 rozsudku M. (C-277/11, EU:C:2012:744), ve dvou odlišných etapách. První etapa se týká zjištění skutkových okolností, které mohou sloužit jako důkazy na podporu žádosti, kdežto druhá etapa se týká právního posouzení těchto skutečností a spočívá v rozhodnutí, zda jsou vzhledem ke skutečnostem charakterizujícím daný případ splněny hmotněprávní podmínky stanovené články 9, 10 a 15 směrnice 2004/83 pro přiznání mezinárodní ochrany.

56 Ačkoli mohou mít členské státy v rámci této první fáze, se kterou právě souvisí otázky předkládajícího soudu v každé z věcí v původním řízení, za to, že je obvykle na žadateli, aby předložil všechny náležitosti potřebné k doložení žádosti, jelikož tento je nejlépe schopen poskytnout informace k prokázání vlastní sexuální orientace, nic to nemění na tom, že je na dotyčném členském státě, aby s tímto žadatelem ve fázi určování, které informace jsou pro tuto žádost relevantní, spolupracoval v souladu s čl. 4 odst. 1 uvedené směrnice (v tomto smyslu viz rozsudek M., EU:C:2012:744, bod 65).

57 V tomto ohledu je třeba uvést, že podle čl. 4 odst. 3 písm. c) směrnice 2004/83 se toto posouzení provádí jednotlivě a jsou při něm zohledňovány konkrétní postavení a osobní situace žadatele, včetně takových faktorů jako jsou původ, pohlaví a věk, aby na základě osobní situace žadatele bylo možno posoudit, zda by jednání, kterým žadatel byl nebo mohl být vystaven, mohla být považována za pronásledování nebo vážnou újmu.

58 Kromě toho, jak bylo připomenuto v bodě 51 tohoto rozsudku, pokud v rámci ověřování prováděného příslušnými orgány podle článku 4 uvedené směrnice nejsou jednotlivá prohlášení žadatele doložena písemnými nebo jinými doklady, nevyžadují tato prohlášení důkazy, jsou-li splněny kumulativní podmínky stanovené v čl. 4 odst. 5 písm. a) až e) téže směrnice.

59 Co se týče postupu posuzování prohlášení a písemných nebo jiných dokladů, o které se jedná v každé z věcí v původním řízení, je třeba za účelem toho, aby byla předkládajícímu soudu dána užitečná odpověď, omezit tuto analýzu na to, zda jsou s ustanoveními směrnic 2004/83 a 2005/85, jakož i Listiny v souladu zaprvé ověřování prováděná příslušnými orgány prostřednictvím dotazování založených zejména na stereotypech o homosexuálech nebo podrobných dotazováních na sexuální praktiky žadatele o azyl, jakož i možnost, že tyto orgány budou souhlasit s tím, že se uvedený žadatel podrobí „testům“ za účelem zjištění homosexuality nebo že dobrovolně předloží videozáznamy jím prováděných intimních aktů, a zadruhé možnost, že příslušné orgány učiní závěr o nedostatečné důvěryhodnosti na základě pouhé skutečnosti, že se tento žadatel nedovolával tvrzené sexuální orientace při první příležitosti, která mu byla poskytnuta k tomu, aby vysvětlil důvody pronásledování.

60 Co se týče zaprvé posouzení založených na dotazování na znalosti dotyčného žadatele o azyl o organizacích hájících zájmy homosexuálů a podrobností o těchto organizacích, má navrhovatel ve věci C-150/13 za to, že tyto orgány zakládají své hodnocení na stereotypních představách o homosexuálním chování, a nikoli na konkrétní situaci každého žadatele o azyl.

61 V tomto ohledu je třeba připomenout, že čl. 4 odst. 3 písm. c) směrnice 2004/83 vyžaduje, aby příslušné orgány při posuzování zohlednily konkrétní postavení a osobní situaci žadatele, a že čl. 13 odst. 3 písm. a) směrnice 2005/85 vyžaduje, aby tyto orgány při vedení pohovoru zohlednily osobní nebo obecné okolnosti žádosti o azyl.

62 I když dotazování na základě stereotypních představ může být pro příslušné orgány užitečné za účelem tohoto posouzení, nesplňuje nicméně posuzování žádostí o přiznání postavení uprchlíka pouze na základě stereotypních představ spojovaných s homosexuály požadavky ustanovení uvedených v předcházejícím bodě v tom, že těmto orgánům neumožňuje zohlednit individuální a osobní situaci dotyčného žadatele o azyl.

63 Proto neschopnost žadatele o azyl odpovědět na tyto otázky nemůže být sama o sobě dostatečným důvodem k závěru o nedůvěryhodnosti žadatele, jelikož takový přístup by byl v rozporu s požadavky čl. 4 odst. 3 písm. c) směrnice 2004/83, jakož i čl. 13 odst. 3 písm. a) směrnice 2005/85.

64 Zadruhé, ačkoli jsou vnitrostátní orgány oprávněny případně přistoupit k dotazování za účelem posouzení skutečností a okolností tvrzené sexuální orientace žadatele o azyl, podrobné dotazování na sexuální praktiky tohoto žadatele je v rozporu se základními právy zaručenými Listinou, a zejména s právem na respektování soukromého a rodinného života zakotveného v jejím článku 7.

65 Co se týče zatřetí možnosti souhlasu vnitrostátních orgánů s tím, že žadatel vykoná homosexuální akt, podrobí se případným „testům“ za účelem zjištění homosexuality nebo předloží jako důkaz například videozáznamy jím prováděných intimních aktů, jak někteří navrhovatelé v původním řízení navrhovali, je třeba zdůraznit, že kromě toho, že tyto prvky nemusí mít nutně důkazní hodnotu, mohou narušit lidskou důstojnost, jejíž respektování je zaručeno článkem 1 Listiny.

66 Povolit nebo připustit takový typ důkazů by navíc podněcovalo ostatní žadatele a *de facto* by to znamenalo povinnost předložit takový důkaz

67 Začtvrté co se týče možnosti, že příslušné orgány učiní závěr o nedostatečné důvěryhodnosti, zejména pokud se tento žadatel nedovolával tvrzené sexuální orientace při první příležitosti, která mu byla poskytnuta k tomu, aby vysvětlil důvody pronásledování, je třeba uvést následující.

68 Z ustanovení č. 4 odst. 1 směrnice 2004/83 vyplývá, že členské státy mohou pokládat za povinnost žadatele předložit „co nejdříve“ všechny náležitosti potřebné k doložení žádosti o mezinárodní ochranu.

69 Nicméně vzhledem k citlivé povaze otázek souvisejících s osobní sférou člověka, a zejména s jeho sexualitou nelze učinit závěr o jeho nedostatečné důvěryhodnosti na základě pouhé skutečnosti, že z důvodu neochoty odhalit intimní aspekty svého života nedeklaroval hned od počátku svoji homosexualitu.

70 Dále je třeba poznamenat, že povinnost podle čl. 4 odst. 1 směrnice 2004/83 předložit všechny náležitosti potřebné k doložení žádosti o mezinárodní ochranu „co nejdříve“ je zmírněna požadavkem, který ukládá příslušným orgánům čl. 13 odst. 3 písm. a) směrnice 2005/85 a čl. 4 odst. 3 směrnice 2004/83, zohlednit při vedení pohovoru osobní nebo obecné okolnosti žádosti, včetně zranitelnosti žadatele, a provést posouzení této žádosti jednotlivě a zohlednit při něm konkrétní postavení a osobní situaci každého žadatele.

71 Považovat žadatele o azyl za nevěrohodného pouze na základě toho, že neodhalil svou sexuální orientaci při první příležitosti, která mu byla poskytnuta k tomu, aby vysvětlil důvody pronásledování, by tak vedlo k nesplnění požadavku uvedeného v předcházejícím bodě.

72 S ohledem na výše uvedené je třeba na otázku položenou v každé z věcí C-148/13 až C-150/13 odpovědět takto:

— Článek 4 odst. 3 písm. c) směrnice 2004/83, jakož i čl. 13 odst. 3 písm. a) směrnice 2005/85 musí být vykládány v tom smyslu, že brání tomu, aby příslušné vnitrostátní orgány, jež jednají pod soudní kontrolou, v rámci posuzování skutečností a okolností tvrzené sexuální orientace žadatele o azyl, jehož žádost je založena na obavě z pronásledování z důvodu této orientace, hodnotily prohlášení tohoto žadatele, jakož i písemné nebo jiné doklady předložené na podporu jeho žádosti prostřednictvím dotazování založených pouze na stereotypních představách o homosexuálech.

— Článek 4 směrnice 2004/83 musí být ve světle článku 7 Listiny vykládán v tom smyslu, že brání tomu, aby se příslušné vnitrostátní orgány v rámci tohoto posuzování podrobně dotazovaly na sexuální praktiky žadatele o azyl.

— Článek 4 směrnice 2004/83 musí být ve světle článku 1 Listiny vykládán v tom smyslu, že brání tomu, aby uvedené orgány v rámci uvedeného posuzování souhlasily s takovými důkazy, jako jsou uskutečnění homosexuálního chování dotyčným žadatelem o azyl, podrobení se tímto žadatelem „testům“ za účelem zjištění jeho homosexuality nebo předložení videozáznamů tímto žadatelem zachycujících takovéto chování.

— Článek 4 odst. 3 směrnice 2004/83, jakož i čl. 13 odst. 3 písm. a) směrnice 2005/85, musí být vykládány v tom smyslu, že brání tomu, aby příslušné vnitrostátní orgány v rámci téhož posuzování učinily závěr o nedostatečné důvěryhodnosti prohlášení dotyčného žadatele o azyl na základě pouhé skutečnosti, že se své tvrzené homosexuální orientace nedovolával při první příležitosti, která mu byla poskytnuta k tomu, aby vysvětlil důvody pronásledování.

K nákladům řízení

73 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

Článek 4 odst. 3 písm. c) směrnice Rady 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany, jakož i čl. 13 odst. 3 písm. a) směrnice Rady 2005/85/ES ze dne 1. prosince 2005 o minimálních normách pro řízení v členských státech o přiznávání a odnímání postavení uprchlíka, musí být vykládány v tom smyslu, že brání tomu, aby příslušné vnitrostátní orgány, jež jednají pod soudní kontrolou, v rámci posuzování skutečností a okolností tvrzené sexuální orientace žadatele o azyl, jehož žádost je založena na obavě z pronásledování z důvodu této orientace, hodnotily prohlášení tohoto žadatele, jakož i písemné nebo jiné doklady předložené na podporu jeho žádosti, prostřednictvím dotazování založených pouze na stereotypních představách o homosexuálech.

Článek 4 směrnice 2004/83 musí být ve světle článku 7 Listiny základních práv Evropské unie vykládán v tom smyslu, že brání tomu, aby se příslušné vnitrostátní orgány v rámci tohoto posuzování podrobně dotazovaly na sexuální praktiky žadatele o azyl.

Článek 4 směrnice 2004/83 musí být ve světle článku 1 Listiny základních práv Evropské unie vykládán v tom smyslu, že brání tomu, aby uvedené orgány v rámci uvedeného posuzování souhlasily s takovými důkazy, jako jsou uskutečnění homosexuálního chování dotyčným žadatelem o azyl, podrobení se tímto žadatelem „testům“ za účelem zjištění homosexuality nebo předložení videozáznamů tímto žadatelem zachycujících takovéto chování.

Článek 4 odst. 3 směrnice 2004/83, jakož i čl. 13 odst. 3 písm. a) směrnice 2005/85, musí být vykládány v tom smyslu, že brání tomu, aby příslušné vnitrostátní orgány v rámci téhož posuzování učinily závěr o nedostatečné důvěryhodnosti prohlášení dotyčného žadatele o azyl na základě pouhé skutečnosti, že se své tvrzené homosexuální orientace nedovolával při první příležitosti, která mu byla poskytnuta k tomu, aby vysvětlil důvody pronásledování.

Podpisy.